

עת"א 34878/02/22 - עסמת אבו גליון (אסיר) נגד שרות בתי הסוהר- מחלקת האסיר - זימונים, המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות

בית משפט המחוזי מרכז-לוד

עת"א 34878-02-22 אבו עליון(אסיר) נ' שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים ואח'
תיק חיצוני: מספר תיק חיצוני

בפני
עותר
נגד
משיבים
כבוד השופט דרור ארד-אילון
עסמת אבו גליון (אסיר)
1. שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים
2. המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות
בשם העותר: עו"ד מוטי אזולאי
בשם משיב 1: עו"ד רועי כליפא
נציגת משיבה 2: גב' אשרת קדוש

פסק דין

1. עתירה זו המופנית נגד החלטת המשיבים להפעיל מאסרים חלף קנס (מח"ק) נגד העותר, באופן שהאריך את מאסרו.
2. מלכתחילה הגיש העותר את עתירתו בעניינם של ארבעה מאסרים חלף קנסות נפרדים, אולם בדיון צמצם את עתירתו לשניים: ת"פ (שלום ב"ש) 18793-02-16 שבמסגרתו הופעלו 90 ימי מח"ק שאותם נשא עד תום, ות"פ (שלום קרית גת) 254-10-14 במסגרתו הופעלו 120 ימי מח"ק שאותם נשא עד תום.
3. מועד תום מלוא תקופת מאסרו, בלי להתחשב במאסרים חלף הקנסות, ובלי להתחשב בשחרור המנהלי היא 26.8.22. לאחר שהופעלו המאסרים חלף קנס, מועד תום מאסרו דהיום הוא 24.4.23.
4. על פי סדר נשיאת המאסר מכוח סעיף 46 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, הוקדמה נשיאת המאסרים חלף קנס, ומשהושלמה שב העותר לשאת במאסר העיקרי שחל עליו. פשיטא, שאם ימצא שיש לבטל את הוראות המח"ק, תקוצר תקופת מאסרו של העותר בהתאם.
5. אין מחלוקת שתשלום קנס לאחר נשיאת מלוא המאסר שהוטל כחלופה לו, אינה מבטלת את המאסר למפרע, והתשלום הוא בבחינת "מאוחר מדי" (ע"פ 4919/14 שמעון אזולאי נ' מדינת ישראל (2017) בהנמקתו של כב' השופט עמית פסקה 9; רע"ב 62014/11 טייב נ' שב"ס (2011)).
6. גדר המחלוקת שבפני הוא, האם לפני שניתן צו להפעלת המח"ק בכל אחד מהמקרים, נמסרה לעותר הודעה על הכוונה להפעיל את המאסר חלף הקנס, והאם הובהר לו בגדרה, שהוא רשאי לשלם את הקנס תוך 15 ימים ושיש בידו להגיש השגה לערכאה המתאימה בעניין זה (כמצוות בית המשפט העליון בעניין רע"פ 837/12 מדינת ישראל נ' גוסקוב (2012) (בפסקה י"ז להנמקתו של כב' השופט רובינשטיין)). אם

כטענת העותר לא נמסרה הודעה כאמור, פוגם הדבר בתקינות ההחלטה על הפעלת המח"ק, ויש יסוד לקבוע שהתשלום נעשה מבעוד מועד.

7. המשיבים הציגו בהליך מסמכים ובהם טפסי "הפעלת פקודת מאסר חלף קנס" ואישורי דואר רשום, כדי להראות שהמח"ק הופעל לאחר שנמסרה הודעה כדן. העותר טען כבר במכתבו המקדים, ובאופן עקבי מאז ובכלל זה בתצהיריו לעתירה ולעתירה המתוקנת, שהוא לא קיבל את המסמכים האמורים ואינו חתום עליהם. על כן השאלה מצטמצמת עוד יותר, ובית המשפט נדרש לקבוע האם המשיבים - המסתמכים על מסמכים אלה בהפעלת המח"ק - יצאו ידי חובתם להוכיח שהעותר קיבל את המסמכים? ואף אם כן, האם המסמכים כשלעצמם מקיימים את הנדרש לפי הלכת **גוסקוב** לעיל, קרי האם הם מאפשרים למקבלם לדעת, שעומדים להפעיל נגדו מאסר מסוים חלף קנס, ושיש בידו 15 ימים כדי לשלמו או לפנות לערכאה המתאימה בהשגה על כך?

8. לאחר עיון במסמכים ובטענות הצדדים מצאתי שיש לקבל את עמדתו העותר ביחס לת"פ (קרית גת) 254-10-14, ואין לקבלם בעניין התיקים האחרים.

העובדות

9. ביום 10.8.20, בת"פ (נצרת) 40057-09-19, נגזרו על העותר מאסר בפועל של 36 חודשים ומאסר על תנאי, מיום 27.8.19. תום תקופת מאסרו המלאה (בלי חישוב תקופת השחרור המנהלי ובלי תוספת המח"ק שהוטלו עליו) היא 27.8.22.

10. באותה עת עמדו נגד העותר ארבעה גזרי דין שבהם הוטלו קנסות שטרם שולמו, שכל אחד מהם כלל הוראת מח"ק. בדיון העותר העמיד את עתירתו רק על שניים מהם כמובא לעיל.

11. לטענת העותר, שלא נסתרה, הוא עמד בקשר עם משיב 2 בעצמו ובהמשך באמצעות בא כוחו הקודם לשם הסדרת חובותיו, ואף גייס לכך סיוע כספי ממשפחתו. בפועל, הוא שילם את הקנסות. אולם לטענת המשיבים עשה כן לאחר נשיאת המאסרים, בבחינת "מאחר מדי". לטענתו, בעת ששילם את הקנס בגין ת"פ 18793-02-16 כלל לא ידע שבאותה עת כבר הושלמה נשיאת המח"ק בגינו, שכן לא קיבל את ההודעה בעניין זה וכרגם באשר למח"ק בת"פ 254-10-14. לטענתו, בכל השיחות שקיים עם אנשי המרכז לא נאמר לו דבר אודות הפעלת המח"ק.

12. העותר הפנה להחלטת בית משפט השלום בבאר שבע בת"פ 9229-03-17 ובה הורה כבוד השופט סולקין כי אם ישולמו העיצומים הכספיים עד 3.2.22 "תבוטל פקודה המאסר". ולטענתו בוצע התשלום האמור במועד. אולם, משהעותר הודיע שאינו עומד על עתירתו בקשר לתיק זה, אין לו השלכה של ממש על עניינו. מה גם, שבעקבות התשלום קוצר המח"ק בהתאמה לתשלום.

13. כעולה מתשובת משיב 1, המח"ק בן 60 יום בת"פ 18793-02-16 הופעל ביום 6.10.21 והסתיים ביום 3.1.22. המח"ק בן 120 יום בת"פ 254-10-19 החל ביום 8.6.21 והסתיים ביום 5.10.21.

14. ביום 10.2.22 פנה בא כוחו דאז של העותר, עו"ד הייב תאופיק, למשיב 1 ומסר לו שהעותר שילם את מלוא הקנסות שהוטלו עליו בארבעת התיקים, והוסיף בתשובה לטענה שהושמעה לו טלפונית שהעותר "חתם על מסמך הסכמה", כי "**בבירור טלפוני עם האסיר נמסר כי הוא לא חתם ולא נתן שום הסכמה לריצוי מאסרו בגין הקנסות, להיפך הוא, מרשי, ביקש מאז התחלת מאסרו כי הוא מעוניין להסדיר את חובו מול המרכז, הוא ביקש לפחיות 4 פעמים ממפקדת האגף, גב' יוליה, שברצונו להסדיר את**

חובו, וכי אינו מעוניין לרצות ימי מאסר עבור הקנסות".

הוזה אומר, שטענת העותר שלא חתם על המסמכים הרלוונטיים, ידועה למשיב והועלתה בהזדמנות הראשונה, ומכאן שהיא ידועה למשיב כבר מאז.

ביום 8.3.22 נשלח לב"כ העותר מכתב תשובה מקצין הכליאה במתחם אילון, אשר לעניין קבלת ההודעות נכתב בו כי לאחר בדיקה עם המרכז לגביית קנסות (משיב 2) "האסיר קיבל 3 הודעות טרם הפעלת הקנסות", וכי **"לבקשת האסיר הח"מ ערך לאסיר ראיון אישי ובמסגרתו, הוסבר לאסיר סדר הפעלת הקנסות, הוצגו מסמכים עליהם חתם, כאשר האסיר הבין וחתם על תוכן הראיון."**

גם לאחר מכתב זה עמד העותר על עמדתו, שהוא לא קיבל את ההודעות המוזכרות במכתב ולא חתם על קבלתן.

לאור מחלוקת זו לא נותר אלא לבחון את המסמכים שהוצגו להוכחת המסירה לידי העותר.

מסמכי המסירה והכרעה

15. בעניין ת"פ 18793-02-16 הציג המשיב **"הודעה בטרם הוצאת פקודת מאסר חלף קנס"**, הנושאת תאריך 9.12.20, אשר מפרטת את מספר התיק, את הקנס המקורי (₪ 15,000) ואת יתרת המח"ק (90 ימים), את יתרת החוב המעודכנת (קרבן, ריבית והוצאות גביה), את האפשרות לפנות למרכז להסדרת החוב (בוכך למנוע את המאסר), ואת האפשרות לפנות בכתב תוך 20 יום למרכז או לבית המשפט בבקשה לעכב את המאסר. בפינה העליונה משמאל של הטופס נכתב בכתב יד: **"נמסר לאסיר עותק (לא ברור) ההתרעות המצורפות בתאריך 5.4.21"**. ומופיעה חתימתו של "עוז קנפו", אשר אין חולק שהוא סוהר במשיב 1.

16. עיון במסמך מגלה שהוא עומד בדרישת הפירוט שנקבע בהלכת **גוסקוב** לעיל. אישור מסירתו לידי האסיר בחתימת סוהר בתפקיד, מהווה ראיה מנהלית מספקת לקיומה של מסירה. לנוכח זאת, אני קובע שההודעה הנדרשת נמסרה לעותר כדין, ומשלא שילם את הקנס לפני הפעלת הקנס, הרי שצו המאסר שהוצא ביום 26.4.21 ונחתם ביום 25.5.21 הוצא כדין, ולא הוכח שנפל פגם בדרך הילוכם של המשיבים בעניין זה.

17. בעניין ת"פ 254-10-14 הוצגה בתשובה **"הודעה בטרם הוצאת פקודת מאסר חלף קנס"** דומה למסמך המוזכר בתיק 18793-02-16 הנושאת תאריך 9.12.20, אולם ללא חתימת העותר וללא אישור מסירה. בניגוד למסמך הקודם, במקרה זה אין תרשומת של הסוהר המאשר שמסר את ההודעה לידי העותר.

בתשובת משיב 2 הוצג "אישור מסירה" של דואר רשום מיום 5.4.21, המופנה לעותר בכלא רימונים, ונטען שדואר רשום זה כלל את ההודעה האמורה (מיום 9.12.20). במקום המיועד לתיאור המסירה סומן V ליד "מסרתי את ההזמנה לנמען", במקום המיועד לחתימת המקבל יש X וקו שאינו נחזה כחתימה, והעותר עומד על כך שלא הוא שעשה אותו, ובמקום המיועד ל"שם הדואר" נרשם "עוז קנפו" (כנראה בכתב יד) ללא חתימה.

אין כל אינדיקציה מהו תוכנו של הדואר הרשום. הטענה - שלא הובאה ראיה מנהלית להוכחתה - שבמכתב שנמסר ב-5.4.21 צורפה ההודעה מיום 9.12.20 (כ-4 חודשים קודם לכן) מוקשה בעיני.

חסרים אלה אפשר היה למלא בתיעוד מזמן אמת מידי הסוהר שנטען שמסר את המכתב, מר עוז קנפו, כמו שנעשה על גבי ההודעה עצמה במקרה של ת"פ 18793-02-16. בהעדר תיעוד כזה, הראיון המאוחר שקיים

קצין האסירים עם העותר במרץ 2022, אינו מרפא את החסר, שכן גם בראיון זה אין אישור מפורש של העותר שקיבל את המסמך המסוים דנן בזמן אמת.

18. כן הוצג מסמך (נספח 6 לעתירה), "**הודעה על תשלום קנס**" ללא תאריך, ללא מספר תיק, ללא מועד מתן גזר הדין, אשר מולא בו X ליד השורה "**האסיר מעוניין לשלם את הקנס תוך 14 יום**", וליד שמו של האסיר מופיע שרטוט, שהאסיר טוען שזו אינה חתימתו. במקום המיועד לחתימת "עד לחתימה" לא מופיע דבר. קרי, **אין ראיה מנהלית לכך שמסמך זה נמסר לעותר.**

אבהיר כבר עתה, שמסמך זה אינו מקיים את דרישות הפירוט הקבועות בעניין **גוסקוב**, ואף אין בו אישור למסירת המסמך לידי העותר, המכחיש זאת. אין צורך לומר, שקביעת "עד לחתימה" נועדה בדיוק למניעת מצבים, שבהם לא ברור האם האסיר קיבל את המסמך ומתכחש לו שלא כדון, או שהוא לא קיבל אותו מלכתחילה. עניין פשוט זה - בוודאי לנוכח משמעותו הרבה בהפעלת מאסר בפועל - צריך להתברר על פי תיעוד מסודר ולא על פי מסקנה, בבחינת "**ברי ושמא - ברי עדיף**".

19. הוצג בפני מסמך נוסף בעניין זה שכותרתו "**טופס הודעה לאסיר בדבר קנס**", אשר אין בו תאריך, אך מופיע בו מספר ההליך, סכום הקנס ומשך המח"ק. במסמך זה לא הוצגו בו האפשרויות שנקבעו בהלכת **גוסקוב**, באשר לפניה למרכז לתשלום או לבית המשפט להשגה או לעיכוב. במקום שבו מופיעה חתימת האסיר יש שרטוט, שכאמור העותר מסר בעקביות, ובכלל זה כשהוצג לו השרטוט בדיון, שהוא לא עשה אותו. לידו מצויות חתימת וחתימת קצין הכליאה מר רוני ישראל. בהעדר תאריך לא ניתן לדעת האם מדובר במסירת הודעה לפני ביצוע הקנס, או שמא זהו מסמך שנחתם לאחר מעשה. ספק זה אפשר היה לפתור, כמובן, בהצגת תיעוד מזמן אמת, אולם כזה לא הוצג בפני. כאמור, המסמך אינו מקיים את דרישת ההודעה המוקדמת.

20. גדרו של הספק בעניינו, בכל הקשור לפעולה המנהלית, קשור קשר הדוק לעצמת הפגיעה ביחיד, שיש בפעולה זו. ובמקרה דנן, הפעלתו של מאסר בן 4 חודשים שיתווסף למאסר קיים. כפי שקבע בית המשפט העליון בפרשת **גוסקוב**:

"בדילמה זו, האינטרס הציבורי במיצוי משפט צדק בטרם שלילת חרות וניהול הליך הוגן בעניינו של הפרט, עשוי לגבור על שיקולי האינטרס הציבורי במיצוי יעילות המירבית של הליכי הגביה והאכיפה."

ובהתאמה לעניינו של העותר, בדילמה שבין הצורך לעמוד על אכיפה במועד של תשלום קנסות, לבין הקפדה על קיום זכותו של היחיד לאפשרות לתשלום הקנס ולו ברגע האחרון כדי להימנע ממאסר, במקום שבו המאסר לא היה אלא כלי לאכיפת הקנס, יש להעדיף את ההקפדה על זכות היחיד. מהלכת **גוסקוב** נשמע במפורש, שהקפדה זו אינה העדפה של היחיד על הכלל. גם זה וגם זה הם אינטרסים ציבוריים המשרתים את הכלל. זהו אינטרס ציבורי להקפיד על אכיפת תשלום קנסות, וזהו אינטרס ציבורי להימנע מהפעלת מאסר חלף קנס, אם העותר נכון לשלמו בטרם הפעלת המאסר.

אפשר לראות זאת בבחינת סיכוני המשגה בשאלת ההמצאה. אם אכן לא נמסרה לעותר הודעה כדון ובמועד ובכל אופן תידחה עמדתו - ימצא שהוא מרצה 4 חודשי מאסר שלא הוטלו עליו, שלא כדון ושלא בצדק, ואף הציבור ילקה בכך שיקצה משאבים רבים למאסר מיותר ושגוי. מנגד, אם נמסרה לעותר הודעה כדון, ובכל אופן תתקבל עמדתו - כי אז תוצאת הטעות תהיה, שהוא שילם את הקנס שהוטל עליו באיחור גדול מזה שהרשה הדין.

במאזן בין טעות שתוצאתה חמורה לטעות שתוצאתה חמורה הרבה פחות -הצבת דרישה קפדנית בפני הגורם המנהלי שהחלטתו קובעת את המאסר, כדי להימנע ככל האפשר מהטעות החמורה יותר, היא פעולה מידתית ומתבקשת, המגנה על האינטרס הציבורי.

כפי שנקבע בפרשה אחרת: **"אינטרס ציבורי מובהק הוא כי נקפיד שלא תישלל חירות לפני שהופעלו מנגנוני הגנה מינימאליים שמטרתם להפחית את הסיכון לטעות, המובילה לפגיעה כה קשה; וכי תינתן לנפגע תחושה שהתנהל בעניינו הליך הוגן."** (בג"צ 8425/13 איתן מדיניות הגירה ישראלית ואח' נ' ממשלת ישראל (2014)).

ועוד. במקרה דנן, מדובר במי שהמח"ק מוטל עליו בהיותו במאסר, ולכן הוא תלוי בהמצאה בידי שב"ס. אולם דרגת הזהירות בקביעה שבוצעה מסירה כנדרש, נכונה גם כאשר מדובר באדם חופשי שנדרש לשאת במח"ק. על כן יש לבחון בקפידה, האם רצף מסמכים חסרים כאלה יכול היה להצדיק את כליאתו של אדם חופשי, בטענה שההודעה נמסרה לו מראש. לשיטתי, אין די בכך. כדי להורות על כליאתו של אדם, נדרש תיעוד מנהלי מדויק ומדוקדק באשר לתנאים המצדיקים את הכליאה.

מכל השיקולים לעיל, ומהראיות שהוצגו בפני, מצאתי שלא היתה בידי המשיבים ראיה מנהלית מספקת לכך שהודעה מפורטת כדן בעניין זה נמסרה לעותר מבעוד מועד, בהתאם להלכת **גוסקוב**.

21. סיכום הראיות המנהליות לעיל אינו מלמד באופן פוזיטיבי שההודעה הנדרשת לא נמסרה לעותר במועד. אולם הוא גם לא מלמד באופן פוזיטיבי, במידה הדרושה להחלטה מנהלית שמשמעה ארבעה (4) חודשי מאסר נוספים, שההודעה המפורטת הנדרשת כן נמסרה לעותר. בעניין זה, לנוכח המשמעות הכבדה של ההחלטה המנהלית, אני קובע, על יסוד הראיות שהובאו בפני, שלא עמדו בפני המשיבים ראיות מנהליות מספיקות כדי לקבוע שהעותר קיבל הודעה כנדרש בדיון כל הקשור לת"פ (שלום קרית גת) 254-10-14.

22. לכך יש להוסיף, שהעותר שילם את מלוא הקנס. השאלה היא אך האם אנו בגדר "מאוחר מדי", כלשונו של כב' השופט עמית בעניין **אזולאי** לעיל, ובעניין זה בהעדר הוכחה מנהלית פוזיטיבית שהדבר אירע "מאוחר מדי", קרי אחרי מתן הודעה כדן, אני מוצא שלא היה יסוד להורות על הפעלת המאסר חלף קנס שהוטל בתיק ת"פ (קרית גת) 254-10-14, ולפיכך ההחלטה המנהלית בעניין זה מבוטלת.

שאלת הסמכות

23. המשיבים טענו שהסעד הנדרש בעתירה אינה בסמכותו של בית המשפט לעניינים מנהליים הדן בעתירות אסירים. לטענתם, העתירה מכוונת נגד החלטת משיב 2 (המרכז) ולא נגד משיב 1 (שב"ס) שאך מוציא אותה לפועל, ובכך אינה שונה, למשל, מעתירות בעניין עיקול המוטל על חשבון אסיר על ידי המרכז (רע"ב 6445/13 **שמואל צדוק נ' המרכז לגביית קנסות** (2013); עת"א (חיפה) 61772-11-21 **דמקינר נ' שב"ס** (2022)).

לא מצאתי לקבל טענה זו. העותר יכול היה לפנות בעתירה בתקיפה ישירה נגד המרכז לבית המשפט הגבוה לצדק, ואפשר (בלי לקבוע מסמרות בעניין זה) שזו הייתה הדרך היחידה, אילו לא היה אסיר בעת הגשת העתירה. אולם משהעותר הוא **אסיר** וטענתו מכוונת **בעניין מאסרו**, רשאי היה לפנות בעתירה מכוח סעיף 62א' לפקודת בתי המשפט, התשל"ב-1971.

מטעמים שונים, אפשר שעדיף שעתירה כזו תתברר בבית משפט מחוזי ביושבו כבית משפט לעניינים מנהליים העוסק בענייני אסירים, שכן בהליך זה ניתן לקיים בירור עובדתי במקרה המתאים. כמובן שפניה כזו אינה חוסמת

את דרכם של הצדדים לבית המשפט העליון בגדרה של בקשת רשות ערעור.

24. בהליך הובאו ראיות ברורות למעורבותו של משיב 1 בהליך המנהלי שהוביל להחלטה, ובכלל זה באחריות למסירת ההודעות ובראיון עם האסיר, בכך שחלק מההודעות הן הודעות של משיב 1 (ולא של משיב 2) ובמענה של משיב 1 לב"כ העותר (שלא הועלתה בו טענת הסמכות). כך, בהליך המנהלי המקדים ראה עצמו משיב 1 כבר פלוגתא לטענות שהוצגו, וראה אותן כקשורות לסמכותו בכל הנוגע למאסרו של העותר. סמכותו של בית המשפט הדן בעתירות מנהליות קבועה בסעיף 62א' לפקודת בתי הסוהר, התשל"ב-1971, בזו הלשון:

אסיר רשאי להגיש לבית המשפט המחוזי שבאזור שיפוטו נמצא בית הסוהר שבו הוא מוחזק (להלן בסימן זה - בית המשפט) עתירה נגד רשויות המדינה ואנשים הממלאים תפקידים על-פי דין בכל ענין הנוגע למאסרו או למעצרו (להלן בסימן זה - עתירה).

המבחן אינו בזהות המשיבים אלא במהות העניין, קרי "**בעניין הנוגע למאסרו**". אין ספק שהעניין הנדון כאן, מועד שחרורו הנכון של העותר לפי חישוב מאסרו, שנעשה גם בידי משיב 1, הוא "עניין הנוגע למאסרו".

כך, ברע"ב 6201/11 **ישראל טייב נ' שירות בתי הסוהר** (2011) לעיל, אשר נסוב על עת"א (מרכז) 7808-05-11 **סרוליק יוסי טאייב נ' שירות בתי הסוהר** (2011), נדונה השאלה האם תשלום הקנס לאחר נשיאת מלוא המאסר חלף אותו קנס, מאפשר את ביטול המאסר בדיעבד, והוכרע שלא ניתן לבטלו בדיעבד. הליכים אלה נדונו בגדר עתירת אסיר ורשות ערעור עליה, בלי שהועלתה טענת סמכות, שכן הם עסקו באופן מובן "בעניין הנוגע למאסר".

25. סוף דבר, העתירה עסקה בטענות לגבי ארבעה תיקים, בדיון היא התמקדה בשניים בלבד. לאחר עיון מצאתי שיש לקבלה רק באחד מהם, ולהורות שההחלטה המנהלית הנוגעת להפעלת המח"ק בגין הקנס בתיק ת"פ (קרית גת) 254-10-22 מבוטלת, וככל שהעותר שילם את הקנס בתיק זה כנדרש על ידי משיב 2, הרי שאין מקום להפעיל את המאסר חלף הקנס, ויש לנכות את תקופתו מתקופת המאסר הכוללת שבה נושא העותר.

ניתנה היום, כ"ג אב תשפ"ב, 20 אוגוסט 2022, בהעדר הצדדים.